

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان جغرافیا (۲) یازدهم از ۴ قسمت اصلی تشکیل شده است که به صورت زیر است:

۱) **آزمون‌های نوبت اول:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

الف) آزمون‌های طبقه‌بندی‌شده: آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را درس به درس طبقه‌بندی کرده‌ایم. بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر درس از درس‌نامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند. در کنار سؤال‌های این آزمون‌ها **نکات مشاوره‌ای** نوشته‌ایم. این نکات به شما در درس خواندن قبل از امتحان و پاسخ‌گویی به آزمون در زمان امتحان کمک می‌کند.

ب) آزمون طبقه‌بندی‌نشده: آزمون‌های شماره ۳ و ۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا دو آزمون نوبت اول مشابه آزمونی را که معلمان از شما خواهد گرفت، ببینید.

۲) **آزمون‌های نوبت دوم:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۱۲ از کل کتاب و مطابق امتحان پایان سال طرح شده‌اند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

الف) آزمون‌های طبقه‌بندی‌شده: آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ را که برای نوبت دوم طرح شده‌اند هم طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر درس تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره دارند در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید. این آزمون‌ها هم **نکات مشاوره‌ای** دارند.

ب) آزمون‌های طبقه‌بندی‌نشده: آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۴ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال معلمان مواجه خواهید شد.

۳) **پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها:** در پاسخ تشریحی آزمون‌ها تمام آنچه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

۴) **درس‌نامه کامل شب امتحانی:** این قسمت برگ برنده شما نسبت به کسانی است که این کتاب را نمی‌خوانند. در این قسمت تمام آنچه را که

شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان جغرافیا (۲) نیاز دارید، تنها در ۱۳ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذت‌ش را ببرید!

بازمبندی درس جغرافیا (۲)

شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم
اول	۲	۴
دوم	۲	
سوم	۴	
چهارم	۴	
پنجم	۴	
ششم	۴	
هفتم	-	۳
هشتم	-	۳/۵
نهم	-	۳
دهم	-	۳/۵
یازدهم	-	۳
جمع	۲۰	۲۰

فهرست

نوبت	آزمون	پاسخ‌نامه
اول	۳	۲۴
اول	۵	۲۴
اول	۷	۲۵
اول	۸	۲۵
دوم	۹	۲۶
دوم	۱۱	۲۶
دوم	۱۳	۲۷
دوم	۱۴	۲۷
دوم	۱۶	۲۸
دوم	۱۸	۲۸
دوم	۲۰	۲۹
دوم	۲۲	۲۹
		۳۱

درس‌نامه توپ برای شب امتحان

ردیف	آزمون شماره ۱	نوبت اول پایه یازدهم دوره متوسطه دوم	نمره
	رشته: ادبیات و علوم انسانی	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	kheilisabz.com
	جغرافیا ۲		
۱	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. معیارهای ناحیه‌بندی ممکن است، عوامل انسانی یا عوامل جغرافیایی باشد.		۰/۲۵
۲	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. الف) میان اجزا و پدیده‌های هر مکان، نوعی و وجود دارد. ب) ناحیه‌بندی، کاری صرفاً است.		۰/۲۵
۳	علت ناحیه‌بندی توسط جغرافی‌دانان چیست؟ بهاها پون آمیتک ناحیه‌بندی رو فونب بفونید معمولاً ارزش زیار سوال میار.		۱
۴	جاهای خالی را با کلمه مناسب پر کنید. الف) هر ناحیه جغرافیایی دارای است که بیشترین عوامل و همگونی در آن وجود دارد. ب) کشورها با از هم جدا می‌شوند.		۰/۲۵
۵	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. تعیین مرز دقیق در نواحی طبیعی دشوارتر از نواحی انسانی است.		۰/۲۵
۶	چه عواملی می‌تواند موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود؟		۱
۷	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. هوا، وضعیتی ثابت و پایدار در مدت‌زمانی نسبتاً طولانی است.	وقتی می‌تونید راحت به سوالای هوا و آب‌وهوا پاسخ بدهید که تفاوتشون رو ببینید پس این قسمت رو در درس نامه مرور کن.	۰/۲۵
۸	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. الف) یکی از عوامل مهم پدید آمدن ناحیه، است. ب) نواحی سیاسی با از نواحی مجاور متمایز می‌شوند.		۰/۲۵
۹	کدام مورد از مراکز پر فشار محسوب می‌شوند؟ ۱) نواحی استوایی ۲) نواحی بیابانی ۳) نواحی ساحلی ۴) نواحی قطبی		۰/۲۵
۱۰	اصطلاحات زیر را تعریف کنید. الف) هواکره: ب) توده هوا:	در حتما امتحانها از اصطلاحات جغرافیایی سوال می‌آید پس تعریفها رو فونب فقط کتین.	۲
۱۱	گزینه مناسب را انتخاب کنید. کدام عامل بر عناصر آب‌وهوایی بیشترین تأثیر را دارد؟ ۱) دما ۲) فشار ۳) تابش خورشید ۴) رطوبت		۰/۲۵
۱۲	واحد اندازه‌گیری فشار چه نام دارد؟		۰/۲۵
۱۳	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. سنگ‌های مرمرین یا کلسیتی از سنگ‌های گرانیتهی مقاوم‌ترند.		۰/۲۵
۱۴	جاهای خالی زیر را پر کنید. الف) آب‌وهوای گرم و مرطوب سرعت و شدت هوازدگی را می‌دهد. ب) در با توجه به شرایط آب‌وهوایی و جنس سنگ‌ها، پیوسته هوازدگی فیزیکی (مکانیکی) و شیمیایی رخ می‌دهد. پ) به سنگ‌ها و رسوباتی که یخچال‌ها با خود حمل می‌کنند، گفته می‌شود.		۰/۲۵
۱۵	سرزمین‌های پست و همواری که در کوهستان‌ها محصورند چه نام دارند؟		۰/۵
۱۶	دو عامل مهم فرسایش در کوهستان‌ها را نام ببرید.		۰/۵
۱۷	«کارس» چیست؟		۱
۱۸	هوازدگی فیزیکی را با ذکر مثال توضیح دهید.		۱/۵

شماره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	جغرافیا ۲
ردیف	آزمون شماره ۱			نوبت اول پایه یازدهم دوره متوسطه دوم
	درس پنجم			
۱۹	۰/۵	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. بومسازگان از دو بخش و تشکیل شده است.		
۲۰	۰/۵	در طبقه‌بندی زیست‌بوم‌ها وایتگر به چه عواملی اشاره می‌کند؟		
۲۱	۱	بومسازگان را با ذکر یک مثال توضیح دهید.		
۲۲	۱	جغرافی‌دانان زیست‌بوم را به چند دسته تقسیم می‌کنند؟ زیست‌بوم ۴ از مباحث مهم این درسه‌ها، هم تعریف و هم دسته‌بندی‌هاش رو یاد بگیر.		
۲۳	۱/۵	سه مورد از محدودیت‌های نواحی بیابانی را ذکر کنید.		
	درس ششم			
۲۴	۰/۲۵	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) خانواده آفرو - آسیایی بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین گروه زبانی دنیا است.		
۰/۲۵	۰/۲۵	ب) زبان، عنصر اصلی گسترش یک فرهنگ است.		
۲۵	۰/۲۵	جاهای خالی را پر کنید. الف) زبان‌شناسان، زبان‌های دنیا را به تقسیم کرده‌اند.		
۰/۲۵	۰/۲۵	ب) در بین عناصر فرهنگی، نقش مهمی در خلق چشم‌اندازهای فرهنگی دارد.		
۲۶	۱	چشم‌انداز به چه معنا است؟ سه دسته، خانواده زبانی داریم، یکی از اون‌ها از همه گسترده‌تره.		
۲۷	۰/۵	امروزه به چه علت، برخی زبان‌ها در جهان غلبه بیشتری پیدا کرده‌اند؟		
۲۸	۱	چه عواملی موجب گسترش برخی زبان‌ها و تغییر در نواحی زبانی شده است؟		
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید		

شماره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	جغرافیا ۲
نمره	آزمون شماره ۹			ردیف
۱	<p>درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.</p> <p>الف) به واسطه بیوسفر، زیست کره قادر به حیات می شود.</p> <p>ب) نواحی به دو دسته طبیعی و انسانی تقسیم می شوند.</p> <p>پ) یکی از فعالیت های مهم بخش خدمات، تجارت است.</p> <p>ت) خط مبنا پایین ترین حد جزر است.</p>			۱
۱/۵	<p>جاهای خالی را با عبارتهای مناسب پر کنید.</p> <p>الف) بخشی از سطح زمین که ویژگی های جغرافیایی همگون و خاصی دارد، نامیده می شود.</p> <p>ب) هر ناحیه سیاسی دارد که محل تمرکز قدرت سیاسی است.</p> <p>پ) بخش عمده غذای مردم را تشکیل می دهد.</p> <p>ت) مناطق آزاد تجاری مناطقی هستند که در اصل برای و یک کشور ایجاد می شوند.</p> <p>ث) احساس تعلقی که به واسطه ارتباط با یک مکان پدید می آید نام دارد.</p>			۲
۰/۷۵	<p>گزینه مناسب را انتخاب کنید.</p> <p>الف) کدام گزینه موجب به وجود آمدن مناطق گرم، معتدل و سرد در سطح زمین می شود؟</p> <p>(۱) وجود رطوبت در مناطق مختلف</p> <p>(۲) دریافت نامساوی انرژی خورشید</p> <p>(۳) مایل بودن محور زمین</p> <p>(۴) متفاوت بودن عرض جغرافیایی نواحی مختلف</p> <p>ب) نظریه قلب خشکی متعلق به چه کسی است؟</p> <p>(۱) مکیندر</p> <p>(۲) آلفرد ماهان</p> <p>(۳) هارتلند</p> <p>(۴) وایتکر</p> <p>پ) کدام گزینه در رابطه با نواحی بیابانی نادرست است؟</p> <p>(۱) علت اصلی ایجاد بیابان ها وجود هوای پرفشار و صعود نکردن هوا است.</p> <p>(۲) بیابان ها عمدتاً در نواحی مجاور رأس السرطان و خط استوا واقع شده اند.</p> <p>(۳) بیابان های سرد عمدتاً در عرض های جغرافیایی بالاتر قرار گرفته اند.</p> <p>(۴) بارندگی در این نواحی نامنظم است و ممکن است چندسال هیچ بارشی صورت نگیرد.</p>			۳
۱	<p>هر یک از موارد سمت راست را به مورد مربوط به خود در سمت چپ وصل نمایید. (یک مورد اضافی است).</p> <p>الف) نواحی خودمختار</p> <p>ب) نظام سیاسی تک ساخت</p> <p>پ) نظام سیاسی فدرالی</p> <p>ت) نظام سیاسی فدرال</p> <p>فرانسه</p> <p>انگلستان</p> <p>اتحادیه اروپا</p> <p>هنگ کنگ</p> <p>ایالات متحده آمریکا</p>			۴
۱ ۱ ۱	<p>اصطلاحات جغرافیایی زیر را تعریف کنید.</p> <p>الف) صنایع های تک:</p> <p>ب) نیمه پیرامون:</p> <p>پ) کشور:</p>			۵
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۷۵	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>الف) بارش های بهاری جزء کدام نوع بارندگی محسوب می شود؟</p> <p>ب) چرا شهرها و استان ها نواحی سیاسی محسوب می شوند؟</p> <p>پ) تغییر دادن شکل منابع و مواد اولیه جزء کدام دسته از فعالیت های اقتصادی محسوب می شود؟</p> <p>ت) منظور از کشورهای نیمه پیرامون چیست؟</p> <p>ث) خطوط مرزی نشانگر چیست؟</p> <p>سرعت هوازدگی در سنگ ها به چه عواملی بستگی دارد؟</p>			۶ ۷

شماره	نوبت دوم پایه یازدهم دوره متوسطه دوم	رشته: ادبیات و علوم انسانی	جغرافیا ۲
	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه		
	kheilisabz.com		
ردیف	آزمون شماره ۹		
۸	دو مورد از معیارهای انسانی مربوط به ناحیه بندی را ذکر کنید.		
۹	چشم اندازهای فرهنگی چگونه ایجاد می شوند؟		
۱۰	اصطلاح کشت و صنعت در خصوص کدام انواع کشت به کار می رود؟ در مورد آن توضیح دهید.		
۱۱	شاخص توسعه انسانی چه عواملی را در بر می گیرد؟		
۱۲	سه اتحادیه اقتصادی منطقه ای را نام ببرید.		
۱۳	هر ناحیه سیاسی دارای چه ارکانی است؟		
۱۴	خطوط مرزی هر ناحیه سیاسی بیانگر چیست؟		
۱۵	مرزها از چه جهت حائز اهمیت هستند؟		
۱۶	انواع مرزها را نام ببرید.		
۱۷	نظریه فضای حیاتی را چه کسی مطرح کرد؟ آن را توضیح دهید.		
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید	

پاسخ‌نامه تشریحی

آزمون شماره ۱ (نوبت اول)

- ۲۶- چشم‌انداز یعنی منظره قابل رؤیت در یک مکان، ساختمان‌ها و بناها، سبک معماری، نوع سکونتگاه‌های شهری و روستایی، مزارع، جاده‌ها، خیابان‌ها و نظایر آن که در یک چشم‌انداز مشاهده می‌شود.
- ۲۷- به علت رشد ارتباطات و فناوری اطلاعات
- ۲۸- عواملی چون جنگ و فتح سرزمین‌ها، تجارت و مهاجرت مردم از یک ناحیه به ناحیه دیگر

- ۱- نادرست؛ معیارهای ناحیه‌بندی ممکن است، عوامل انسانی یا عوامل طبیعی باشد.
- ۲- الف) پیوستگی و هماهنگی، ب) جغرافیایی
- ۳- جغرافی‌دان‌ها از گذشته سطح زمین را به واحدهای جغرافیایی که در آن پدیده‌ها با هم همگونی و وحدت دارند تقسیم کرده و مورد مطالعه قرار داده‌اند. این تقسیم‌بندی برای شناخت بهتر و آسان‌تر مکان‌های مختلف و علمی‌کردن مطالعات و تحقیقات صورت می‌گیرد تا بتوان آن‌ها را به طور صحیح برنامه‌ریزی کرد.
- ۴- الف) کانون یا مرکز، وحدت؛ ب) مرز
- ۵- نادرست؛ تعیین مرز دقیق در نواحی انسانی دشوارتر از نواحی طبیعی است.
- ۶- ۱) برنامه‌ریزی یا تصمیم‌های یک دولت برای ایجاد ناحیه گردشگری و پارک‌های ملی یا صنعتی؛ ۲) توسعه کشاورزی در یک ناحیه؛ ۳) انتقال اجباری ساکنان یک ناحیه به ناحیه دیگر؛ ۴) وقوع جنگ بین حکومت‌ها
- ۷- نادرست؛ هوا وضعیت گذرا و موقتی هواکره (اتمسفر) در یک محل در مدت‌زمانی کوتاه است.
- ۸- الف) آب‌وهوا، ب) مرزهای قراردادی
- ۹- گزینه «۴» نواحی قطبی
- ۱۰- الف) هواکره مخلوطی از گازهای مختلف است و از لایه‌های مختلف تشکیل شده است و بیشترین تغییرات آب‌وهوایی در لایه زیرین آن یعنی وردسپهر (تروپوسفر) به وجود می‌آید.
- ب) به حجم وسیعی از هوا که از نظر دما و رطوبت در سطح افقی تا صدها کیلومتر ویژگی‌های یکسانی داشته باشد، «توده هوا» گفته می‌شود.
- ۱۱- گزینه «۳» تابش خورشید
- ۱۲- هکتوپاسکال
- ۱۳- نادرست؛ سنگ‌های گرانیتی از سنگ‌های مرمین یا کلسیتی مقاوم‌ترند.
- ۱۴- الف) افزایش، ب) کوهستان‌ها، پ) مورن یا یخ‌زفت
- ۱۵- فلات‌ها
- ۱۶- آب‌های جاری و یخچال‌ها
- ۱۷- کارست پدیده خوردگی و انحلال سنگ‌های آهکی است.
- ۱۸- سنگ‌ها در نتیجه اختلاف دما، گرم و سرد شدن و یا انبساط و انقباض و در هنگام روز و شب و فصل زمستان و تابستان یا یخ‌زدن آب در شکاف سنگ‌ها به قطعات کوچک‌تر تقسیم می‌شوند، اما در ترکیب شیمیایی آن‌ها تغییری به وجود نمی‌آید.
- ۱۹- زنده - غیرزنده
- ۲۰- بارش - دما
- ۲۱- بوم‌سازگان (اکوسیستم) یعنی مجموعه‌ای از موجودات زنده که با یکدیگر و با محیطی که در آن زندگی می‌کنند در ارتباط و تعامل‌اند؛ مثال: یک جنگل یا یک دریاچه آب شیرین
- ۲۲- دو دسته، زیست‌بوم‌های خشکی و زیست‌بوم‌های دریایی
- ۲۳- ۱) کمبود آب و خاک مناسب برای کشاورزی
- ۲) شرایط نامناسب برای سکونت و فعالیت‌های انسان مانند سرما یا گرمای شدید
- ۳) حرکت ماسه‌های روان و فرسایش خاک
- ۲۴- الف) نادرست؛ خانواده هندواروپایی بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین گروه زبانی دنیا است.
- ب) درست
- ۲۵- الف) خانواده‌های بزرگ زبانی، ب) دین

- ت) منظور کشورهایی هستند که بین مرکز و پیرامون قرار گرفته‌اند.
- ث) نشانگر اعمال اراده سیاسی یک نظام مدیریت یا حکومت هستند.
- ۷- ۱) جنس سنگ‌ها، ۲) نوع آب‌وهوا، ۳) زمان
- ۸- جمعیت، اقوام، دین، زبان
- ۹- انسان‌ها با تغییراتی که در محیط‌های طبیعی به وجود می‌آورند، چشم‌اندازهای فرهنگی را خلق می‌کنند، فرهنگ هر ناحیه، موجب به وجود آمدن چشم‌اندازهای خاصی در آن ناحیه می‌شود.
- ۱۰- کشت غله تجاری، در این نوع کشاورزی، در کنار مزارع کارخانه‌هایی برای تبدیل، بسته‌بندی و توزیع محصولات در بازارهای مصرف پدید می‌آید که در اصطلاح به آن‌ها «کشت و صنعت» می‌گویند.
- ۱۱- ۱) درآمد و رفاه، ۲) امید به زندگی یا متوسط طول عمر، ۳) سواد و آموزش
- ۱۲- اِکو، آسه‌آن، نفتا
- ۱۳- قلمرو و فضای جغرافیایی، سازه انسانی و نظام مدیریت
- ۱۴- خطوط مرزی حد اعمال اراده سیاسی یک نظام مدیریت یا حکومت هستند، به عبارت دیگر از آن حد به بعد، مدیریت و اراده سیاسی نهاد فرمانروایی، قابلیت اعمال و اجرا ندارند.
- ۱۵- مرزها از این نظر اهمیت دارند که قلمرو رسمی اعمال مدیریت سیاسی هر کشورند و حدود حاکمیت و اداره یک حکومت را تعیین می‌کنند.
- ۱۶- ۱) مرزهای پیشتاز (قبل از سکونت)، ۲) مرزهای تطبیقی، ۳) مرزهای تحمیلی ۴) مرزهای هوایی
- ۱۷- این نظریه را راتزل مطرح کرد. وی معتقد بود اگر کشورهای کوچک برای جمعیت خود فضای کافی نداشته باشند و درصدد توسعه سرزمین‌های خود برنیایند، نابودی آن‌ها حتمی است. او همچنین برای عامل جغرافیایی اهمیت قائل بوده و اعتقاد داشت که موقعیت یک کشور در مجاورت یک دولت قوی یا ضعیف بر سیاست و قدرت آن تأثیر می‌گذارد. وی نتیجه گرفت که در کشمکش بر سر قدرت، دولت‌های بزرگ پیروز می‌شوند و کشورهای کوچک را ضمیمه خاک خود می‌کنند.

ازمونی شماره ۹ (نوبت دوم)

- ۱- الف) نادرست؛ به واسطه اتمسفر، زیست‌کره قادر به حیات می‌شود.
ب) نادرست؛ نواحی به سه دسته طبیعی، انسانی و سیاسی تقسیم می‌شوند.
پ) درست
ت) درست
- ۲- الف) ناحیه، ب) کانونی، پ) غلات، ت) توسعه صادرات - رونق اقتصادی، ث) هویت مکانی
- ۳- الف) گزینه «۲» دریافت نامساوی انرژی خورشید
ب) گزینه «۱» مکیندر
- پ) گزینه «۲» بیابان‌ها عمدتاً در نواحی مجاور مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی واقع شده‌اند.
- ۴- الف) ناحیه خودمختار ← هنگ‌کنگ
ب) نظام سیاسی تک‌ساخت ← فرانسه
پ) نظام سیاسی فراملی ← اتحادیه اروپا
ت) نظام سیاسی فدرال ← ایالات متحده آمریکا
- ۵- الف) این صنایع به طور عمده با میکروالکترونیک‌ها و ریزپردازنده‌ها سروکار دارند و در سی سال اخیر رشد قابل توجهی داشته‌اند که شامل صنایع الکترونیک مانند رایانه‌ها و ... می‌شوند.
ب) منظور از کشورهای نیمه‌پیرامون، کشورهایی هستند که بین مرکز و پیرامون قرار گرفته‌اند. این کشورها از نظر اقتصادی از کشورهای پیرامون قوی‌ترند اما هنوز از نظر قدرت اقتصادی به کشورهای مرکز نرسیده‌اند.
- پ) کشور عبارت است از یک ناحیه سیاسی مستقل که دارای سرزمین مشخص، جمعیت دائمی و مقیم و حکومت مرکزی است و بر امور داخلی و خارجی خود حاکمیت دارد.
- ۶- الف) بارندگی همرفتی
ب) چون یک نهاد آن‌ها را اداره و مدیریت می‌کند.
پ) فعالیت‌های نوع دوم (صنعت)

درس نامه توپ برای شب امتحان

- معیارهای مربوط به عوامل طبیعی ناحیه‌بندی
- ۱ ناهموازی‌ها
 - ۲ آب‌وهوا
 - ۳ پوشش گیاهی
 - ۴ خاک و ...

- معیارهای مربوط به عوامل انسانی ناحیه‌بندی
- ۱ جمعیت
 - ۲ اقوام
 - ۳ دین
 - ۴ زبان
 - ۵ فرهنگ
 - ۶ نوع فعالیت اقتصادی

زیست‌بوم (بیوم)

زیست‌بوم‌ها جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب پوشش گیاهی و زندگی جانوری خاصی که دارند از بقیه متمایز می‌شوند، مانند زیست‌بوم استوایی و جنگل‌های تایگا.

درس ۲: انسان و ناحیه

انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند:

انسان‌ها در محیط‌های طبیعی تغییراتی به وجود می‌آورند و شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی را برای زندگی و بهره‌برداری از محیط طبیعی به کار می‌برند، در نتیجه نواحی مختلفی پدید می‌آورند و یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند.

مثال:

الف) بازارهای شناور در بانکوک، پایتخت تایلند

ب) ایجاد کارخانه‌های بزرگ و کوچک در نواحی صنعتی پیرامون شهر تهران

نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند:

با این‌که انسان‌ها با پیشرفت در تولید ابزار و فناوری و دانش بر محیط طبیعی غلبه می‌کنند اما:

- ویژگی‌های هر ناحیه طبیعی، همواره زندگی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- محدودیت‌ها و موانع طبیعی موجب می‌شود که انسان‌ها برای کنترل محیط و شرایط خاص به چاره‌اندیشی و ابداع ابزارها بپردازند.
- هر ناحیه شرایط خاصی را به انسان‌ها ارائه می‌کند و انسان‌ها در چارچوب آن شرایط عمل می‌کنند.

مثال:

احداث راه‌آهن در یک کشور دارای نواحی مرتفع کوهستانی دشوارتر و پرهزینه‌تر از کشوری با اراضی پست و جلگه‌ای است.

نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند:

نواحی بر روی یکدیگر تأثیر می‌گذارند، هر ناحیه روی کره زمین با دیگر نواحی دارای مبادلات اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است.

مثال:

موافقت‌نامه فرهنگی بین ایران و چین و مبادله هیئت‌های فرهنگی و مؤسسات انتشاراتی.

درس: معنا و مفهوم ناحیه

ناحیه

بخشی از سطح زمین است که ویژگی‌های جغرافیایی (طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ...) خاص و مشابه دارد به صورتی که با بخش‌های مجاور و پیرامون خود متفاوت است. **نکته:** میان اجزا و پدیده‌های هر مکان، نوعی پیوستگی و هماهنگی وجود دارد که آن‌ها را از سایر مکان‌ها متمایز می‌سازد. مکان‌هایی که ویژگی مشابه دارند همان نواحی هستند. «ناحیه» یکی از مفاهیم اصلی در دانش جغرافیا است.

نتیجه‌گیری

- ۱ ویژگی اصلی هر ناحیه، وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی در آن است (وحدت‌یابی).
- ۲ هر ناحیه جغرافیایی به درجه‌ای از همگونی رسیده است که از سایر بخش‌های پیرامون خود متمایز می‌شود و با آن‌ها تفاوت دارد.

ویژگی‌های چند ناحیه

ویژگی‌های ناحیه مرطوب	
پوشش گیاهی	پوشش گیاهی غنی، چمنزارهای وسیع
شرایط جوی	بارندگی و رطوبت کافی
فعالیت عمده اقتصادی	دامداری، نگهداری دام و علوفه، پرورش گاو
معماری	نوع خانه‌ها و شکل سقف ساختمان‌ها با ریزش‌های جوی و نوع فعالیت اقتصادی تناسب دارد.

ویژگی‌های ناحیه ساحلی	
فعالیت عمده	تجارت و گردشگری
ویژگی شهری	تجارت دریایی موجب به وجود آمدن شهری با نقش بندری در کنار دریا شده است.
معماری	جذب جمعیت زیاد و فعالیت‌های مربوط به تجارت و گردشگری و حمل‌ونقل بار و مسافر موجب پدید آمدن ساختمان‌های بلندمرتبه شده است.

ناحیه‌بندی

جغرافی‌دان‌ها از گذشته سطح زمین را به واحدهای جغرافیایی که پدیده‌ها در آن‌ها با هم همگونی و وحدت دارند، تقسیم کرده‌اند.

هدف از تقسیم‌بندی ناحیه

تقسیم‌بندی ناحیه‌ها به منظور شناخت بهتر، آسان‌تر و علمی‌کردن مطالعات و تحقیقات درباره مکان‌ها صورت می‌گیرد تا بتوان برای آن‌ها به طور صحیح برنامه‌ریزی کرد. **نکته:** وقتی یک محیط جغرافیایی را براساس واحدهای کوچک‌تر تقسیم می‌کنیم، به طوری که هر واحد با واحد مجاور تفاوت داشته باشد، در واقع ناحیه‌بندی کرده‌ایم. ناحیه‌بندی کاری صرفاً جغرافیایی است و به صورت انتخابی براساس دو شیوه صورت می‌گیرد: ۱ طرز تفکر، ۲ شیوه کار جغرافی‌دان.

معیار و ملاک ناحیه‌بندی

انتخاب معیار و ملاک جغرافی‌دان برای تعیین حدود یک ناحیه، به هدف مورد مطالعه جغرافی‌دان بستگی دارد. این معیارها ممکن است «عوامل طبیعی» یا «عوامل انسانی» باشد.

درس ۳: نواحی آب و هوایی

آب و هوا و ناحیه

آب و هوا

- از عوامل مهم پدید آمدن ناحیه است.
- ویژگی‌های آب و هوایی متفاوت موجب می‌شوند بخش‌های مختلف سیاره زمین با یکدیگر متفاوت باشند و نواحی آب و هوایی به وجود بیایند.

تفاوت آب و هوا با هوا

هوا، وضعیت گذرا و موقتی هواکره (اتموسفر) در یک محل در مدت زمانی کوتاه است.

مثال: امروز هوا آفتابی یا ابری است یا امروز هوا سرد است.

آب و هوا، شرایط و وضعیت هوای یک ناحیه در مدت زمان نسبتاً طولانی است.

مثال: اندونزی، کشوری گرم و مرطوب است.

شیوه سنجش آب و هوای یک ناحیه

جمع‌آوری داده‌های آماری مربوط به دما، بارش و رطوبت طی سال‌های طولانی (سی سال یا بیشتر) را جمع‌آوری و میانگین آن را محاسبه می‌کنند.

آب‌وهواشناسی (اقلیم‌شناسی) یکی از شاخه‌های جغرافیایی طبیعی است.

هواکره

اهمیت و ویژگی‌های هواکره

- هواکره از لایه‌های مختلف تشکیل شده است و بیشترین تغییرات آب و هوایی در لایه زیرین آن، یعنی وردسپهر (تروپوسفر) اتفاق می‌افتد.
 - وجود هواکره در کره زمین آن را از سایر سیارات متمایز می‌کند؛ زیرا به واسطه هواکره، زیست‌کره قادر به حیات است.
 - هواکره بر روی آب‌کره و سنگ‌کره تأثیر می‌گذارد.
- عواملی که موجب به وجود آمدن نواحی مختلف آب و هوایی می‌شوند، عبارت‌اند از: تابش خورشید، دما، فشار و بارش.

تابش خورشید

تابش خورشید **۱** مهم‌ترین منبع انرژی برای زمین و **۲** عامل اصلی ایجاد ویژگی‌های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین است.

نکته: زاویه تابش خورشید و میزان پراکندگی آن بر روی زمین یکنواخت نیست.

علت دریافت بیشتر انرژی خورشیدی در مناطق استوایی

مایل بودن محور زمین موجب می‌شود که اشعه خورشید به مناطق استوایی عمود و نزدیک به عمود بتابد و زاویه تابش به سمت قطب، مایل و مایل تر شود؛ بنابراین مقدار انرژی خورشیدی که هر سانتی‌متر مربع از زمین در مناطق استوایی دریافت می‌کند، بسیار بیشتر از مقداری است که مناطق قطبی جذب می‌کنند.

علت متفاوت بودن طول روز و شب و فصول مختلف سال در نواحی مختلف در نیمکره شمالی و جنوبی

مایل بودن محور زمین بر مدار گردش انتقالی آن به دور خورشید موجب می‌شود که طی حرکت وضعی و انتقالی، وسعت منطقه روشن و تاریک و طول روز و شب و فصول مختلف سال در نواحی مختلف در نیمکره شمالی و جنوبی متفاوت باشد.

نکته: نواحی قطبی کم‌ترین میزان انرژی را از خورشید دریافت می‌کنند.

۴ نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند:

حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی به شدت بر نواحی تأثیر می‌گذارند. برنامه‌ریزی یا تصمیمات یک دولت برای ایجاد نواحی گردشگری و پارک‌های ملی و صنعتی، توسعه کشاورزی در یک ناحیه، انتقال اجباری ساکنان یک ناحیه به ناحیه دیگر و یا وقوع جنگ بین حکومت‌ها می‌تواند موجب تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود.

مثال: دولت امارات متحده عربی با ساختن جزایر مصنوعی در آب‌های خلیج فارس، نواحی جدیدی در منطقه ایجاد کرده است.

اجزای تشکیل دهنده ناحیه

کانون ناحیه

هر ناحیه جغرافیایی، دارای کانون یا مرکزی است که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارد.

معمولاً هر چه از کانون یک ناحیه جغرافیایی دور می‌شویم و به طرف مرزها حرکت می‌کنیم به تدریج از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می‌شود تا سرانجام این عوامل ناپدید می‌گردند.

مثال: در کانون یک ناحیه صنعتی، تجمع کارخانه‌ها وجود دارد، هر چه از کانون دور به سمت مرزهای ناحیه مجاور نزدیک می‌شویم، از تمرکز و تعداد کارگاه‌ها و کارخانه‌ها کاسته می‌شود تا دیگر اثری از آن‌ها نمی‌بینیم.

مرزهای نواحی

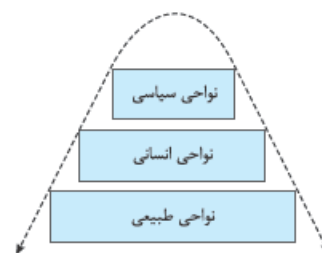
- تعیین مرزهای دقیق نواحی، کاری دشوار است: در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوارتر از نواحی طبیعی مثل نواحی خاک یا زیست‌بوم‌ها است.
- قلمرو و وسعت نواحی متفاوت است: ممکن است یک ناحیه بخشی از یک روستا یا شهر یا استان یا یک کشور باشد و یا ممکن است چند کشور و قاره را در بر گیرد و مقیاس جهانی داشته باشد.

مرزهای نواحی قابل تغییراند: در اثر فعالیت‌های انسانی و یا عوامل طبیعی ممکن است ویژگی‌های خاص یک ناحیه از بین برود و وسعت آن کم یا زیاد شود.

مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند: مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین شده‌اند.

انواع نواحی

- نواحی طبیعی ← در سراسر کره زمین گسترده شده‌اند، این نواحی دارای ویژگی‌های طبیعی هستند و بستر زندگی و فعالیت‌های انسان محسوب می‌شوند. جوامع انسانی برای ادامه حیات به نواحی طبیعی وابسته‌اند.
- نواحی انسانی ← شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و ... در بستر نواحی طبیعی، شکل می‌گیرند.
- نواحی سیاسی ← تمام نواحی جهان اعم از نواحی طبیعی و انسانی تحت مدیریت نهادهای سیاسی و اداری قرار دارند. شهرها، استان‌ها و کشورها، نواحی سیاسی محسوب می‌شوند، زیرا تحت اداره و مدیریت یک نهاد قرار دارند.

جبهه گرم - جبهه سرد

کمربندهای فشار و گردش عمومی جو

پراکندگی کانون‌های فشار بر روی کره زمین از عوامل مهم گردش عمومی هوا و تغییرات آب‌وهوای نواحی است. کمربندهای فشار در دو نیمکره شمالی و جنوبی قرینه هستند.

ویژگی‌های ناحیه استوا

- به دلیل زاویه مستقیم تابش و گرمای همیشگی، یک کانون کم‌فشار ایجاد می‌شود.
- در ناحیه استوایی (حاره‌ای) از استوا تا مدارات 27° تا 23° شمالی و جنوبی، هوای گرم به سمت بالا صعود می‌کند و با بالا رفتن، سرد شده و رطوبت خود را به صورت باران فرو می‌ریزد.
- هوای سرد شده در نواحی فوقانی استوا به سمت عرض‌های بالاتر حرکت می‌کند و تحت تأثیر نیروی کوریولیس دچار انحراف می‌شود و در منطقه جنب حاره (اطراف مدار رأس السرطان و رأس‌الجدی تا مرز معتدله یعنی $5^{\circ} / 66^{\circ} - 23^{\circ}$ شمال و جنوبی) سرد و سنگین شده و فرو می‌نشیند و مرکز فشار زیاد جنب استوایی را به وجود می‌آورد.

در ناحیه معتدله حوالی عرض جغرافیایی 60° درجه، دوباره بر اثر صعود هوا منطقه فشار کم ایجاد می‌شود. این منطقه تحت تأثیر توده هوایی است که از سمت قطب به طرف آن حرکت می‌کند و هوای نسبتاً گرم‌تر را به سمت بالا می‌راند. البته در این منطقه به دلیل وسعت خشکی‌ها در نیمکره شمالی و وسعت آب‌ها در نیمکره جنوبی تغییراتی در فشار مناطق بروز می‌کند.

جایه‌جایی توده‌های هوا بین ۱) وزش بادهای مختلف در سطح کره زمین
کمربندهای فشار موجب ۲) تغییرات آب‌وهوایی

بارش

توزیع بارش در جهان نامساوی است؛ در حالی که برخی مناطق جهان مانند نواحی استوایی و آسیای موسمی بسیار پرباران‌اند، در برخی نواحی داخلی قاره‌ها و بیابان‌ها مقدار بارندگی ناچیز است.

وقوع بارش در یک ناحیه به دو عامل بستگی دارد:

- ۱) وجود هوای مرطوب: اقیانوس‌ها و دریاها و دریاچه‌ها منبع عمده رطوبت هوا هستند.
- ۲) عامل صعود: توده هوای مرطوب باید تا ارتفاع معینی بالا برود و سرد شود تا به نقطه اشباع برسد و پس از تشکیل ابر باران بیارد.

انواع بارش	
توده هوا از هوای مجاور خود گرم‌تر می‌شود و همراه با بالا رفتن، دمای آن پایین می‌آید و ابر تشکیل می‌شود و بارندگی صورت می‌گیرد. مثال: بارش‌های بهاری	۱- بارندگی همرفتی
بیشتر در محل جبهه‌ها به وجود می‌آید، یعنی جایی که توده‌های هوا با یکدیگر برخورد می‌کنند.	۲- بارندگی جبهه‌ای (سیکلونی)
نواحی مرتفع و کوهستان‌ها با توجه به شکل و جهتی که دارند مانع از حرکت افقی توده‌های مرطوب هوا می‌شوند. در نتیجه توده هوا در امتداد دامنه کوه به طرف قله بالا می‌رود و هنگام صعود دمای آن کاهش می‌یابد و دیگر نمی‌تواند رطوبت را در خود نگه دارد و بنابراین موجب بارش می‌شود.	۳- بارندگی کوهستانی (ناهمواری)

طبقه‌بندی نواحی آب‌وهوایی

یکی از معروف‌ترین تقسیم‌بندی‌های اقلیمی جهان، طبقه‌بندی «کوپن» است.

طبقه‌بندی کوپن براساس سه معیار تشکیل شده است: بارش، دما، پوشش گیاهی

دما

به دلیل دریافت نامساوی انرژی خورشید بر سطح زمین مناطق گرم، معتدل و سرد پدید می‌آید. هر چه از استوا به سمت عرض‌های جغرافیایی بالاتر حرکت کنیم، دمای هوا کاهش می‌یابد.

نکته: اشعه خورشید در منطقه استوایی در طی سال، عمود و نزدیک به عمود می‌تابد ← نواحی استوایی منبع بزرگ ذخیره گرما و سرچشمه جریان‌های آب گرم در اقیانوس‌ها هستند.

فشار

- هوا دارای وزن است؛ بنابراین بر همه چیز فشار وارد می‌کند.
- فشار هوا به وسیله فشارسنج اندازه‌گیری می‌شود.
- واحد اندازه‌گیری فشار هوا «هکتوپاسکال» است.

مرکز کم‌فشار و پرفشار

مرکز کم‌فشار (سیکلون)

وقتی هوای یک منطقه گرم می‌شود، سرعت مولکول‌ها زیاد شده و از هم فاصله می‌گیرند، در نتیجه از وزن و فشار هوا در واحد حجم کاسته می‌شود.

هوای گرم سبک می‌شود و به سمت بالا صعود می‌کند. هوای گرم نسبت به اطراف خود فشار کم‌تری دارد و در نتیجه بر روی یک منطقه گرم یک مرکز کم‌فشار (سیکلون) ایجاد می‌شود. در یک توده هوا با فشار کم (سیکلون)، فشار هوا به سمت مرکز ناحیه کم می‌شود.

مرکز پرفشار (آنتی سیکلون)

وقتی هوا سرد می‌شود، مولکول‌ها به هم نزدیک‌تر شده و تعدادشان در واحد حجم زیادتر می‌شود. هوای سرد سنگین است و به سمت پایین یا سطح زمین فرود می‌آید. در نتیجه بر روی یک منطقه سرد، یک مرکز پرفشار (آنتی‌سیکلون) پدید می‌آید. فشار هوا به سمت مرکز ناحیه افزایش می‌یابد.

باد: هوا همیشه از جایی که فشار بیشتری دارد به سمت جایی که فشار کم‌تری وجود دارد جریان می‌یابد و به این ترتیب باد به وجود می‌آید.

توده هوا

به حجم وسیعی از هوا که از نظر دما و رطوبت در سطح افقی تا صدها کیلومتر ویژگی‌های یکسان داشته باشد، «توده هوا» گفته می‌شود.

مثال: توده هوای گرم و مرطوب، توده هوای سرد و خشک

جبهه هوا

جبهه‌ها، مرز بین دو توده هوای مجاور هستند و آن‌ها را از هم جدا می‌کنند. وقتی در یک ناحیه، دو توده هوای متفاوت در مجاورت یکدیگر قرار بگیرند و به هم برخورد کنند، یک منطقه گذرا یا تغییر از نظر دما یا فشار در مرزهای آن‌ها پدید می‌آید.

نکته: یکی از مهم‌ترین جبهه‌های هوا، «جبهه قطبی» است. جبهه قطبی بین هوای سرد قطب و هوای گرم استوایی در منطقه معتدله تشکیل می‌شود. جبهه قطبی در تغییرات آب‌وهوایی کشور ما نقش مهمی دارد.